

ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดลำปาง

กองวิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืด กรมประมง

ปลาอีสกเทศ (ชื่อสามัญ Rohu ชื่อวิทยาศาสตร์ *Labeo rohita*)

ลักษณะทั่วไป ปลาอีสกเทศเป็นปลาน้ำจืดชนิดหนึ่งที่มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Labeo rohita* ในวงศ์ปลาตะเพียน (Cyprinidae) มีรูปร่างลำตัวยาวทรงกระบอก ส่วนหัวสั้น ปากเล็ก มีหนวดสั้น 2 คู่ ริมฝีปากเป็นชายครุยเล็กน้อย และมีแผ่นขอบแข็งที่ริมฝีปากบนและล่าง มีเกล็ดขนาดเล็กตามแนวเส้นข้างลำตัว ครีบหลังและครีบก้นมีขนาดเล็ก ครีบหางเว้าลึก ลำตัวด้านบนสีคล้ำ ปลาขนาดใหญ่จะมีจุดสีน้ำตาลแดงหรือน้ำตาลอ่อนแต้มที่เกล็ดแต่ละเกล็ด ท้องมีสีจาง ครีบสีคล้ำมีขอบสีชมพูอ่อนหรือแดง

การเพาะพันธุ์

คัดเลือกพ่อแม่ปลาที่มีอายุตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป ตัวผู้ควรมีขนาดตั้งแต่ 800 กรัมขึ้นไป ส่วนตัวเมียควรมีขนาด 1,400 กรัมขึ้นไป ปลาตัวเมียส่วนท้องอูมเป่ง เงามือจับดูจะรู้สึกนึ้ม ถ้าเอามือลูบบริเวณท้องจากส่วนทางด้านหัวไปหาง จะมีความรู้สึกว่ามีไข่จะแยกออกเป็น 2 พูชัดเจน และดูอวัยวะเพศจะมีลักษณะอูมเป่ง และมีสีชมพูเรื่อๆ ส่วนปลาตัวผู้ถ้าเอามือลูบบริเวณแก้มและเกล็ดข้างตัวจะรู้สึกสาก และถ้าบีบบริเวณก้นเบาๆ จะมีน้ำเชื้อสีขาวขุ่นไหลออกมา ช่วงฤดูเพาะพันธุ์ปลาอีสกเทศจะมีไข่แก่ระหว่างเดือนมิถุนายน - กันยายน

ปริมาณฮอร์โมนที่ใช้เพาะพันธุ์

ฮอร์โมนที่ใช้ในการฉีดเร่งให้แม่ปลาไข่แก่และพ่อปลาน้ำเชื้อสมบูรณ์ ปัจจุบันนิยมใช้ฮอร์โมนสังเคราะห์ (synthetic hormone, LHR Ha) ซึ่งมีชื่อทางการค้าว่า ซูพรีแฟค (Suprefact) ร่วมกับสารระงับการทำงานของระบบหลังฮอร์โมน คือ โดมเพอริโดน (Domperidone) หรือมีชื่อทางการค้าว่า โมทีเลียม (Motilium) โดยฉีดซูพรีแฟคในอัตรา 10 - 20 ไมโครกรัม ร่วมกับโมทีเลียม 5 มิลลิกรัมต่อแม่ปลา 1 กิโลกรัม ส่วนปลาเพศผู้ฉีดในอัตรา 5 ไมโครกรัม ร่วมกับโมทีเลียม 5 มิลลิกรัม ต่อพ่อปลา 1 กิโลกรัม หลังจากนั้นปล่อยรัดในถังเพาะ

การอนุบาล

หลังจากไข่ปลาที่ฟักออกเป็นตัว ควรให้ไข่แดงต้มสุกบดละเอียดสาดลงไปให้กิน ระยะเวลาที่ไข่แดงประมาณ 3 วัน จึงนำไปปล่อยอนุบาลต่อบ่อดินที่เตรียมไว้ ก่อนอนุบาลควรมีการเตรียมบ่อ ได้แก่ ตากบ่อให้แห้ง กำจัดศัตรูปลา สาตปูนขาว ใส่ปุ๋ย และอาหารธรรมชาติ เช่น ไรแดง อัตราปล่อยลูกปลาอีสกเทศ 400 - 500 ตัว/ตารางเมตร ในกรณีปล่อยลูกปลาอีสกเทศหนาแน่นควรมีอาหารเสริมเพื่อให้ลูกปลามีการเจริญเติบโตที่สม่ำเสมอ ได้แก่ ำ กากถั่วเหลืองป่น แขน้ำแล้วสาดทั่วไป โดยให้วันละ 2 ครั้ง เช้า และบ่าย ลูกปลาอีสกเทศอายุ 2 - 3 สัปดาห์ มีความยาวประมาณ 2 - 3 เซนติเมตร อัตราการรอดจากการอนุบาลในบ่อดินประมาณ 50%

การเลี้ยงในบ่อดิน

จากการทดลองเลี้ยงปลาอีสกเทศในบ่อดินของสถานีประมงน้ำจืดจังหวัดมหาสารคาม โดยปล่อยปลาขนาดเฉลี่ย 9.3 เซนติเมตร หนัก 10.08 กรัม อัตรา 1 ตัว/ตารางเมตร และ 1 ตัว/4 ตารางเมตร โดยให้อาหารเม็ดสูตรของสถาบันประมงน้ำจืดแห่งชาติในอัตรา 5% ของน้ำหนักตัว ในระยะแรก และเมื่อปลามีขนาด 6 นิ้วขึ้นไป ให้อาหาร 3% ของน้ำหนักตัว แล้วใส่ปุ๋ยเคมีจำพวกฟอสเฟตลงไปในบ่อ ในอัตรา 10 กิโลกรัม/ไร่/เดือน จนครบ 8 เดือน ผลปรากฏว่าปลาที่เลี้ยงอัตรา 1 ตัว/ตารางเมตร มีความยาวเฉลี่ย 27.4 เซนติเมตร หนัก 281.55 กรัม ให้ผลผลิต 418.6 กิโลกรัม/ไร่ ส่วนปลาที่เลี้ยงในอัตรา 1 ตัว/4 ตารางเมตร มีความยาวเฉลี่ย 31.73 เซนติเมตร หนัก 468 กรัม ผลผลิต 152 กิโลกรัม/ไร่ แสดงให้เห็นว่าในการทดลองครั้งนี้ อัตราการปล่อย 1 ตัว/ตารางเมตร ให้ผลผลิตมากกว่า